

Квартира у Тернополі для оборонця Маріуполя

Морський піхотинець Геннадій Дермановський отримав житло у Тернополі за програмою "Вдома" від "Серця Азовсталі". Він став першим оборонцем Маріуполя, який отримав квартиру від організації саме у нашому обласному центрі. Геннадій став на захист України ще у 2015 році. Повномасштабне вторгнення зустрів у Маріуполі. Під час бойових дій на території "Азовсталі" захисник ледь не загинув. Росіяни обстрілювали комбінат з корабельної артилерії. Один снаряд прилетів в укриття, де перебував Геннадій з побратимами. Внаслідок удару четверо військових загинули. Г. Дермановський отримав переломи семи ребер, пневмоторакс та тяжке поранення ноги. Наприкінці травня оборонець, за наказом керівництва, вийшов з "Азовсталі" і потрапив у полон. За місяць в нелюдських умовах він втратив 20 кілограмів. Після неволі захиснику зробили всі необхідні операції. Та найголовніше - він знову побачив сина, який лише наприкінці квітня 2022 року зміг виїхати з Маріуполя. Оборонець має чимало захоплень. Основні з них -

спорт і мотоцикли. Й надалі Геннадій співпрацюватиме із "Серцем Азовсталі" за програмою "Спорт".

"Ми запросили Геннадія бути амбасадором нашої програми "Спорт", допомагати нам будувати цю програму, робити її якісною. Створювати спільноту наших захисників, які залучені до занять спортом. Незабаром у нас відкриються спортивні кемпи, і Геннадій радо погодився до них долучитися", - зазначає директор "Серця Азовсталі" Ксенія Сухова.

Галина САВЧУК

Пенсії для бюджетників

Право на пенсію за вислугу років незалежно від віку мають працівники освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення за наявності стажу роботи за спеціальністю становити: 1 квітня 2015 року - не менше 25 років; 31 грудня 2015 року - 25 років 6 місяців; 11 жовтня 2017 року - 26 років 6 місяців.

До спеціального стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугу років, не зараховуються періоди роботи на відповідних посадах після 11 жовтня 2017 року. При визначенні права на зарахування до спеціального стажу певного періоду роботи, перевіряють на відповідність вказаному Переліку як саму посаду, так і заклад, де працює особа. Водночас допускається підсумування стажу за періоди роботи в закладах і установах як освіти, так і охорони здоров'я та соціального захисту. Форма власності закладу та його відомча належність не мають значення при визначенні права на зарахування до стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугу років. Спеціальний стаж роботи визначається лише за основним місцем роботи відповідно до записів у трудовій книжці. Час роботи за сумісництвом, час навчання за спеціальністю до такого стажу не зараховується. Важливо пам'ятати, що пенсія за вислугу років призначається з дня звернення - за умови

звільнення з посади, що дає право на таку пенсію. У разі працевлаштування за спеціальністю - виплата пенсії припиняється і поновлюється з наступного дня після звільнення. Робота на посадах, які не дають права на пенсію за вислугу років, не позбавляє права особи на отримання такого виду пенсії. Якщо в період одержання пенсії за вислугу років особа досягає пенсійного віку, доцільно звернутися до органів Пенсійного фонду України за місцем проживання із заявою про перехід на пенсію за віком. За таких умов після досягнення пенсійного віку, одержуючи пенсію за віком, можна працювати на посаді, що дає право на пенсію за вислугу років. Сам факт досягнення пенсійного віку без призначення пенсії за віком такого права не дає.

Як повідомляють працівники Головного управління Пенсійного фонду України в Тернопільській області, також доречно пам'ятати, що працівникам освіти, які не скористаються правом на дострокове призначення пенсії за вислугу років, і які на час досягнення пенсійного віку працюють в закладах та установах державної або комунальної форми власності на посадах, що дають право на призначення пенсії за вислугу років та мають страховий стаж робо-

ти на таких посадах: чоловіки - 35 років, а жінки - 30 років (згідно із пунктом 7-1 Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та Порядком обчислення страхового стажу, що дає право на призначення грошової допомоги, та її виплати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1191), під час призначення пенсії за віком буде виплачено грошову допомогу в розмірі 10 місячних пенсій, розрахованих на день її призначення. Слід звернути увагу, що при призначенні пенсії за вислугу років при обчисленні спеціального стажу форма власності закладу не має значення. Основним фактом є наявність закладу та відповідної посади в Переліку №909. В той же час при визначенні права на одержання грошової допомоги до спеціального стажу 30 (35) років зараховується час роботи на посадах, що дають право на призначення пенсій за вислугу років, виключно в установах державної або комунальної форми власності. Ще однією необхідною умовою є факт роботи на відповідній посаді в установі державної або комунальної форми власності на час досягнення пенсійного віку.

Чи варто докоряти іспанцям?

Серед питань, які хвилюють нині українців, одним із головних є таке: як сприймають нашу боротьбу з жорстоким ворогом інші країни? З тієї допомоги, що надходить до нас, начебто випливає, що цивілізований світ нам здебільшого співчуває і намагається різною мірою нас підтримати. Звичайно, між заявами лідерів США і НАТО, на кшталт "Ми не дамо росії перемогти" чи "Не дозволимо росії пройти переможним маршем по Європі", і реальними поставками необхідних нам озброєнь є, скажімо так, деяка неприємна для нас розбіжність, але... нічого не вдієш: ми і вони сприймаємо нашу війну проти росії дещо по-різному.

До того ж, напевно, було б надмірним оптимізмом вважати, що нині США і Західна Європа пробуджуються вранці з думкою "А як там Україна?". І "Що ми можемо зробити ще для неї?"

Зрештою, згадаймо: чи аж так сильно хвилювала нас доля сербів, яких на початку 1990-х доволі інтенсивно бомбардували US Air Force під егідою ООН? Так, було трохи тривожно, що війна розгортається не десь в хронічно турбулентних Африці чи на Близькому Сході, але загалом бойові дії на Балканах хвилювали нас стільки часу, скільки тривало повідомлення про них у теленовинах. Тому й не слід дивуватися (і тим більше - обурюватися) тим, що Європа і Америка поступово повертаються до своїх домашніх проблем (що там мовиться у приказці про свою сорочку?).

Он український форвард іспанської "Жирони" Артем Довбик розповів, як в Іспанії реагують на розв'язану росією війну на нашій землі. "Люди в Іспанії забувають про війну в Україні. Вони просто взагалі не розуміють, що в нас відбувається. Ми спілкуємося, буває, на цю тему - їм це нецікаво. Кілька разів у нас з Віктором (Циганковим) запитували в команді про війну. Ми їм показували фото - перші кілька хвилин вони у шоці, а далі їм стає це нецікаво, вони бігають, сміються..." - розповів Артем.

Ах які ж cerdos, тобто свинюки оті іспанці! Бігають і сміються, коли за якихось три з половиною тисячі кілометрів від них (приблизна відстань від Мадрида до Києва) гримить і палахкотить війна! Ну, дали з десяток "Леопардів" не найновішої моделі, та й то їхня міністерка оборони кивала навздогін пальцем - мовляв, використовуйте їх лише для оборони!

Вони, може, таки й свинюки (іспанський суддя, цілком можливо, підклав нам минулої осені добрячу свиню, не призначивши пенальті у матчі збірної України з італійцями), але... краще озирнімося навколо і подивимося, як сприймають війну наші рідні країни-українці, як вони поведуться під час воєнного стану, яку високу національну свідомість виявляють. Подивимося і, цілком ймовірно, переконаємося, що оті іспанські cerdos є, порівняно з багатьма нашими цілком сформованими свинюками, безвинними маленькими поросятками: необізнаними, доволі байдужими до наших бід, зацикленими на своїй кориді, Ла Лізі, зрештою, апетитному хамоні.

Ім вибачливо - вони від нас за три з половиною тисячі кілометрів. Наші ж свинюки - ось тут, начебто в умовах війни, але - теж зациклені на тому, щоб нажертися і розважитися. Трохи перепочити - і знову нажертися і розважитися...

Ігор ДУДА

До 70-річчя Кенгірського повстання

70 років тому, з 16 травня по 26 червня 1954 року, в Казакстані відбулося Кенгірське повстання. Політичні в'язні зуміли зламати хребет тоталітарного насилля в таборах.

Воно розкололо моноліт СРСР - імперію страху. Тисячі беззбройних в'язнів повстали проти беззаконня і нелюдського існування в таборах. Більшість організаторів та учасників цього повстання були українцями. Їм цього не побачили і вчинили жорстоку розправу. Попри те, що повстання було придушене, повстанці Кенгіра здобули перемогу. Після повстань була здійснена повна реорганізація системи: протягом кількох років звільнили дві третини ув'язнених, скасували виправно-трудова табори (ВТТ), перемістили до колоній і особливо небезпечних до центральних тюрем. Про дії повстанців я довідався зі спогадів Ганни Генік-Скільської родом з Івано-Франківська, яка була засуджена у 1949 році на 25 років таборів ВТТ і відбувала термін покарання в Кенгірі Карагандинської області.

Ганна Генік-Скільська згадує: "Тут мучилося 10 тисяч в'язнів, з них три тисячі жінок. Щодня з Кенгіру ішли до каторжної праці під дулами автоматів та в оточенні собак довгі сірі колони в'язнів. Ми довбали каміння, копали котловани і траншеї для фабрики, де мала збагачуватись руда, будували греблю, житлові будинки, випалювали цеглу, розвантажували вагони, що прибували на всесоюзну комсомольсько-молодіжну будову з цементом, вугіллям, камінням, трубами, залізом, деревом, іншими вантажами. За свою каторжну працю ми одержували миску пісної баланди, місце в бараку та тюремний одяг, що складався із зношеної шапки-вусанки, куфайки, штанів та кирзових черевиків або валянок взимку. Цей одяг був у білих латках, на котрих чорною фарбою писали особистий номер в'язня. Ці номери були на голові, на плечах, на лівій руці і на правій нозі. Мій номер був СЦ-427. Ми вже не мали ні імен, ні прізвищ, нас кликали наглядачі та конвої тільки за номером. З нас знущались, цькували, принижували, називаючи "бандитами, изменниками родині". Не завжди могли ми змовчувати, за що не потрапляли до карцера. В 1953 році помер кат Сталін, в'язні раділи, надіючись, що настане полегшення режиму, якісь позитивні зміни. Але цього не сталося. Свалілля наглядачів та конвоїрів посилювалося. Крім усього, постійно усіх мучив голод. Пайок хліба - то був великий скарб. Треба було боротися самій з собою, щоб не з'їсти його за один раз, а потім мучитися цілу добу в очікуванні нового пайка. Бунтарські настрої, невдоволення, заворушення посилювалися серед в'язнів з кожним днем. Конвой застрілив одну невинну дівчину тільки за те, що хлопці крикнули колоні дівчат "Христос Воскрес!" (був Великдень). Терпінню виснажених, принижених, голодних в'язнів настав кінець. 16 травня 1954 року почався бунт. Знедолені, нещасні в'язні не вийшли на роботу, вигна-

ли за зону начальство і наглядачів, не впустили нікого до себе в зону, вимагали комісії з Москви. Зібралися на мітинг, на якому вирішували, що робити, як бути далі. Спочатку деякі в'язні закликали озброюватися, хто чим може і нападати на охорону, чекістів та стукачів, втікати будь-куди. Інші радили діяти більш розважливо, переконуючи, що в степу нас всіх перестріляють, ніхто не зможе втекти. Вирішили демократичним шляхом вибрати свій уряд, який буде керувати повстанням, складе наші вимоги та вестиме переговори з табірним начальством. Очолив повстання полковник Капітон Іванович Кузнєцов. Уряд встановив суворий порядок і дисципліну в таборі.

Українець А. Кострицький зібрав передавач з медичної апаратури та кінопроектора. Встановлений був у третьому бараці жіночої зони, в окремі кімнаті. Кострицький квапив також зібрати короткохвильовий передавач для зв'язку з закордоном. Коли виготовив його, то до пізньої ночі сидів біля нього та все повторював: "Завтра, завтра вже будемо вести передачі на далекі відстані". Та досвітком ввійшли танки.

А вимоги повсталих були такі: встановити восьмигодинний робочий день, зняти номери з одягу, дозволити листування і побачення з рідними, поліпшити харчування, покарати вбивців невинних в'язнів, зняти ґрати з вікон і замків, з дверей, зменшити терміни ув'язнення малолітніх та інвалідів. Якесь комісії приїздили, вели переговори, але згоди не досягли, ми продовжували страйкувати. В механічній майстерні, що була на території господарського двору під керівництвом Кострицького, кували зброю. Метал був з віконних ґрат.

Лише завдяки мужності і стійкості на допитах членів нашого уряду Келера і Клопмуса (вони брали всю вину на себе) багато активістів повстання уникали кари, а ті, що їх арештували, не були страчені. Це Кострицький, Михайлович, Задорожний та інші. Не були арештовані завдяки суворій конспірації і члени підпільного націоналістичного центру (українського), що діяв в чоловічій зоні ще до повстання. Вони брали активну участь у повстанні, але офіційно не входили до його керівництва. Українські націоналісти їх оберігали, знаючи, що розплати за бунт такі не минути. В центрі, мабуть, був Михайло Сорока та, можливо, Юрко Фурман. Михайла Сороку - в'язня польських, німецьких і московських таборів - дуже любили і шанували в'язні, дослухалися

до його порад. За організацію в Комі АССР підпільної організації "Заполярі соколи України" в 1953 році його було засуджено до розстрілу. Але помер Сталін, і розстріл замінили 25-ма роками суворого режиму. Так він опинився в Кінгірі. Йому належить текст гімну повсталих "У гарячих степах Казахстану сколихнулися спецтабори..."

Того досвітку 26 червня 1954 року не забути нікому, хто його пережив. З гучномовців, що були встановлені по сторожових вишках, докола табору пролунала команда "Увага, наступаємо на ворогів народу!" В проломи муру, що оточував табір, посунули танки, за ними автоматники. Над табором пролетіли літаки-винищувачі. Першими впали хлопці, котрі стояли на сторожі на барикадах.

Розбуджені в'язні вибігли з бараків. Танки ішли на людей, група жінок відчайдушно стояла на шляху танка, вірячи, що він зупиниться, не посміє йти на беззбройних людей. Але даремно. Під гусеницями танків тріщали кістки тих, котрі не встигли відскочити вбік. Люди шукали рятунку в бараках, але солдати вкидали у вікна гранати, дим роз'їдав очі, люди змушені знову вискакувати назовні, де снували танки, шукаючи все нових жертв. Броня танків була забризкана кров'ю, а за гусеницями тяглися вичавлені людські нутрощі.

Танк проїхав повз мене, але на землі я побачила свою подругу - Параску Антонюк з Волині, з якою п'ять років була в одній бригаді. Вона вже була мертва, гусениці пройшли через груди і живіт. Литовці Ангюте відрізало ноги, і вона в страшних муках кричала: "Добийте, добийте мене!", киянці Анні

Прісман теж перебило ноги і попереки, вона благала допомоги.

Табір наповнився їдким димом, криками, зойками, горіли бараки. Найдовше трималися в чоловічій зоні.

Хлопці чинили шалений опір, кидали саморобні гранати, стріляли із саморобних пістолетів, боролися тією зброєю, яку виготовили самі. Там було найбільше жертв, але скільки, ніхто не знає. Раптом танки зупинилися, стрілянина вщухла, табір заповнили військові. Нас, живих, з руками "за голову", під дулами автоматів, виводили за зону, в степ. Оточили щільним кільцем конвою і собак. Так сиділи ми під пекучим сонцем без води і їжі весь день. За цей час солдати наводили порядок в таборі, змивали кров, ліквідували сліди злочину, збирали трупи, вантажили на авта і повз нас везли в степ закопувати.

За цей час, що ми сиділи в степу, начальство нас сортувало. Членів нашого уряду арештували відразу, відправили до в'язниці. Інших, найбільш активних, котрі працювали у відділах, відібрали і відправили в табори "Дальстрой" та "Озерлаг". Я потрапила в "Озерлаг" (біля Тайшету).

Одним з наслідків повстання було те, що після цього було скасовано в цілому Советському Союзі спецтабори, яким був і Кінгір, та почався перегляд справ. Спочатку переглядали справи інвалідів, неповнолітніх, вже навесні 1956 року почалися масові перегляди справ, мене викликали знову й зменшили термін ув'язнення до семи років. А я якраз сім років і відбула. Отже - воля, радість. Приїхала на Батьківщину. Вийшла заміж, змінила прізвище, з труднощами одержала паспорт та приписалася в Коломиї на приватній квартирі.

Незважаючи на все, що випало на мою долю, на знищене здоров'я, вважаю себе щасливою, бо дочекалася вільної України. Не боюся ГУЛАГів, донощиків, пробуджуюсь під звуки Гімну "Ще не вмерла Україна". Любуюся прапором, тризубом. Хіба цього мало? Адже скільки народу не дочекалося волі. Звичайно, я хочу кращого, заможнішого життя. Та вже не для себе, а для дітей та онуків".

За даними книги "Злочин" під редакцією Петра Кардаса (вид. "Фортуна". Мельбурн - Київ, 2003 р.) жертвами Кенгірського повстання стали 900 в'язнів, яких сталінські чекісти вчавили в землю.

Сьогодні московські імпершовіністи не тільки засвоїли народодивствство сталінських ГУЛАГів, а ще удосконалили його в гібридній війні проти українського мирного населення.

Ігор ОЛЕЩУК

«ДИТИНСТВО, ВБИТЕ ВІЙНОЮ»

■ Виставку під такою зворушливою назвою відкрили у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї з нагоди Дня вшанування пам'яті дітей, які загинули внаслідок збройної агресії російської федерації проти України. Тут експонують цікаві витинанки на військову тематику відомої майстрині народної творчості Галини Дудар.

окупації Бучі у підвалі (вони щодня приносили їжу матері на могилу), це історія про дівчинку на гойдалці серед руїн і молоді пагінці, які проростають з купи каміння - про перемогу життя над смертю.

Наступні історії - "Випускний на подвір'ї зруйнованої школи" (Харків. Вересень, 2022) і "Мамо, де мій садочок?" - історія маленької Маші, відео з якою просто розривало серця мільйонів користувачів соцмереж. То був 571-й день повномасштабного вторгнення.

Символічно, що ці витинанкові історії створені зі старих радянських газет, переважно російськомовних. "Відвідувачам виставки треба звернути увагу на підклади витинанки - знайомі колишні лозунги про мир, щасливе дитинство, про дружбу усіх дітей планети. Ось що приніс "руській мір" моїй Україні... Ось таке щасливе безтурботне дитинство, - каже Галина Дудар. - І остання витинанка-колаж "Незламність". Скривавлений ведмедик, якого ніколи не пригорне до гру-

дей маленька дівчинка, щаслива мама з донечкою, які вже ніколи не будуть бігти, взявшись за руки, за повітряною кулькою, хлопчина-бешкетник ніколи не кататиметься на новенькому самокаті із друзями наввпередки. Ніколи! Бо все це у них відібрала війна!

А пам'ятаєте про Бородянку - шафка з васильківським півником, які дивом уціліли при влучанні рашистської ракети? Вони стали символом незламності українців. Ми встоїмо. Ми переможемо. Ці мої роботи - це історія війни у витинанці. Це історії дітей, родин. Таких історій багато. І я продовжую їх збирати. Від них плаче небо. Діти і війна - це два непок'єднані слова, здавалося би. Але... Це дуже важко. Але це потрібно робити. Для майбутніх поколінь".

І наостанку скажу кілька слів про авторку виставки, народну майстриню, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, вчителя-методиста Галину Дудар. Вона уже чимало років з ве-

ликою любов'ю творить витинанки. Каже, що до цього мистецтва прийшла завдяки... геометрії. Аби пояснити учням, що таке симетрія, взяла аркуш паперу, ножиці й зробила першу витинанку.

Галина Дудар народилася у Копичинцях, зростала у Бережанах, навчалася, працює й живе у Тернополі. Удвох із чоловіком родина виховала трьох дітей, мають онуків.

Пані Галина закінчила фізико-математичний факультет Тернопільського педуніверситету, вчителює у Тернопільській ЗОШ №19. Математичний склад розуму вмело поєднує з творчою харизмою. Є авторкою книги "Дивовижний витинанковий світ". Кожна її робота - неповторна і дивовижна.

Галина Дудар - учасниця багатьох всеукраїнських конкурсів, обласних та міжнародних виставок майстрів декоративно-прикладного мистецтва.

До слова, 4 червня 2021 року вперше наша держава на офіційному рівні відзначила День вшанування пам'яті дітей, які загинули внаслідок збройної агресії російської федерації проти України. А у 2022 році Олена Зеленська започаткувала Всеукраїнську акцію "Голоси дітей". Виставка Галини Дудар триватиме до 18 червня.

Галина ВАНДЗЕЛЯК

На виставці представлені фоторепродукції з зображенням поруйнованих та знищених війною дитячих майданчиків, шкіл, садочків тощо. А ще - ящик для боєприпасів, переданий до музею Логістичним центром допомоги бійцям АТО/ОСС, з уламками артилерійських снарядів та гільзами від набоїв.

Також розміщено символічну карту України, де відвідувачі музею мають змогу в пам'ять про загиблих маленьких українців розвісити жовті дзвіночки, які нагадують про сміх дітей, який більше не задзвенить, про їхнє вкрадене дитинство.

Галина Дудар представила витинанки з воєнного циклу, створені від початку війни. В експозиції є триптих "Біль" ("Буча". "Плакало небо". "Гойдалка").

За її словами, в основі - події, про які з перших місяців вторгнення дізнався весь світ. Події, які розривали серце, від яких холоне кров у жилах, - трагедія Бучі, Дніпра, Харкова, Бородянки, інших міст, сіл та містечок України...

Це історія про вірність собаки на ймення Крим, який сумує і чекає своїх господарів - родину, яка загинула під час бомбардування Дніпра, це історія про діток, 37-річна матір яких померла під час

Скрип

Двері сиві - скрип.
Жодної душі.
Нагадали схлип
Давній, як чужі...
Тут обрусок цвів,
Квіти, мов думки
З материнських снів,
З легкої руки.
...Час наздоганя
Спогади життя.
На обруску дня
Літнє вишиття.

Спочине ніч на сіножаті
Притихлим
сном замовклих трав,
Лиш би у хмари волохаті
Дощу ніхто не назбирав.
А місяць,
мов косар вусатий,
Вмить кине погляд на росу.
...Зозуля буде
знов клепати
Уранці дідову косу.

Володимир КРАВЧУК

Влітку будьте обережні, коли харчуєтесь

■ Особливо у ці складні дні, коли маємо постійні вимкнення електроенергії. Фахівці Держпродспоживслужби радять мешканцям Тернопілля уважніше та ретельніше ставитися до вибору продуктів, особливо тих, які швидко псується, у місцевих супермаркетах та магазинах в період вимкнення електрики.

К олі йдете у магазин, варто дивитися, за якої температури зберігається, приміром, молоко чи риба, а також чи працюють холодильники, чи вмикають тут генератори.

З середини травня в усіх

областях України ввели графіки вимкнення світла через значний дефіцит електроенергії. Для виробників харчових продуктів та торговельних мереж це є надзвичайною ситуацією, адже на підприємстві процес виробництва триває постійно, тому порушується технологія виробництва, перестають працювати холодильні камери у торговельних залах та складах, що призводить до псування продукції. Охолоджене м'ясо, молочна продукція може зіпсуватися за вісім годин відсутності електроенергії протягом дня.

Зважаючи на ситуацію, фахівці Головного управління Держпродспоживслужби в Тернопільській області рекомендують заздалегідь зазастися альтернативними джерелами електроенергії на випадок тривалого вимкнення світла,

посилити контроль за дотриманням умов зберігання охолоджених та заморожених продуктів, забезпечити дотримання гігієнічних вимог на підприємствах, у торговельній мережі, переглянути процедури вилучення та відкликання невідповідної продукції та шляхи її утилізації. "Купуйте продукти у місцях, де стабільно працюють холо-

дильники. А перед тим, як придбати продукти, уважно прочитайте не лише склад, а й умови зберігання, а також перевірте, чи продукт зберіг товарний вигляд. Особливо це стосується: м'ясних, рибних та молочних продуктів", - зауважили у Держпродспоживслужбі.

Галина ВАНДЗЕЛЯК